

КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШНИНГ АҲАМИЯТИ

Юлдашев Абдухаким Абдукаримович,
ТДИУ Илмий тадқиқот ва ИШКТ бўлими муҳандиси
Email: abduxakim@bk.ru

Аннотация: Мақолада Ўзбекистон Республикасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришда инвестицияларни аҳамияти баён этилган.

Аннотация: В статье подчеркивается важность инвестирования в развитие малого бизнеса и частного предпринимательства в Республике Узбекистан, развитие малого бизнеса и частного предпринимательства.

Annotation: The article highlights the importance of investing in the development of small business and private entrepreneurship in the Republic of Uzbekistan, the development of small business and private entrepreneurship.

Калим сўзлар: (Ўзбек тилида) кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик, инвестиция, хорижий инвестициялар, тўғридан-тўғри инвестициялар.

Кириш

Бугунги кунда иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни амалга оширишда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасида яратилаётган имкониятлар катта аҳамиятга эга. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг жадал ривожланишини таъминлаш, хусусий мулкни ҳимоя қилиш ва унинг дахлсизлиги кафолатларининг ҳуқуқий механизмларини янада мустаҳкамлаш, тадбиркорликни ривожлантириш йўлидаги бюрократик тўсиқларни бартараф этиш, республикада инвестиция ва ишбилармонлик муҳитини яхшилаш мақсадида 2016 йил 5 октябрда Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-4848-сон "Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармонининг қабул қилинганлиги миллий иқтисодиётнинг мутаносиблиги ва барқарорлигини таъминлаш, унинг таркибида саноат, хизмат кўрсатиш соҳаси, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик улушини янада кўпайтиришга асос бўлди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармонида олиб борилаётган ислохотлар самарасини янада ошириш, давлат ва жамиятнинг ҳар томонлама ва жадал ривожланиши учун шарт-шароитлар яратиш, мамлакатни модернизация қилиш ҳамда ҳаётнинг барча соҳаларини либераллаштириш кичик бизнес ва хусусий

тадбиркорликни ривожлантириш ва хорижий инвестицияларни жалб қилиш бўйича устувор йўналишлар белгиланди.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасига хорижий инвестицияларни жалб қилиш масалалари бўйича хорижий олимлардан бири С.С.Боргаяковнинг фикрига кўра, инвестицияларни мақсадга мувофиқ икки жиҳати қараб чиқилади: захира категорияси сифатида ва оқим категорияси сифатида. Инвестициянинг моҳияти бўйича турлича ёндашувлардан фарқли равишда муаллиф кўрсаткичларни ўлчашнинг даврий жиҳатини бош мезон деб ҳисоблайди. Агар инвестицион кўрсаткичларни вақтга боғлиқ бўлмаган ҳолда ўлчаш мумкин бўлса (жамғарма ҳажми, капитал мулк миқдори, маҳсулот миқдори ва ҳақозо), унда бу категория захира, акс ҳолда, мазкур кўрсаткич қандайдир динамик категория сифатида вақтга боғлиқ равишда ўлчанса, унда бу оқим категорияга тегишлидир. Умумқабул қилинган инвестиция (капитал қўйилма) тушунчаси қуйидагилар бўйича ифодаланади: «капитал қўйилма» (ёки капитал сарфи) янги қурилишга ва реконструкцияга сарфланадиган молиявий маблағ; ҳаракатдаги корхоналарни техник қайта қуроллантириш ва кенгайтириш (ишлаб чиқаришга капитал қуйиш), уй жойга, коммунал ва маданий-маиший қурилишлар (ноишлаб чиқаришга капитал қуйиш).

Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика китобида инвестициянинг моҳиятини кейнсчилар моделининг идрокида деб биладилар, шунинг учун инвестицияни микроиқтисодий нуқтаи назардан қараб чиқадилар. Муаллифлар ўзларининг қарашларида «ялпи хусусий ички инвестициялар» тушунчасини «америкалик ишбилармон фирмаларнинг инвестицион сарфлари» деб айтадилар ҳамда улар қуйидагиларни ўз ичига олади: машиналарга барча охириги харидлар, барча қурилишлар, истеъмол қилинмаган маҳсулотлар.

Долан Э.Дж., Линдсейлар Д.Е. “Микроэкономика” китобида инвестиция моҳиятини микроиқтисодий нуқтаи назардан талқин қилиб, улар инвестициянинг мазмунини «шаклланаётган иқтисодий тизимда капитал ҳажмининг ўсиши, одамлар амал қиладиган ишлаб чиқариш ресурслари таклифини юксалишида» деб биладилар.

Ўзбекистонлик иқтисодчи олимлардан Б.Б.Беркинов, Б.Т.Байхонов, С.А. Абдурахимованинг “Инвестицияларни ташкил этиш ва молиялаштириш” номли ўқув қўлланмасида инвестициялар, манбааларига кўра, ички ва ташқи инвестицияларга бўлинади. Ички инвестициялар манбалари давлат бюджети, корхоналар ва аҳоли маблағлари, банк кредитлари ҳамда нобюджет жамғармалари маблағлари, ташқи инвестициялар манбалари бўлиб хорижий давлатлар ва фирмаларнинг, шунингдек, халқаро молия ташкилотларининг маблағлари ҳисобланади. Бундан кўринадики, мамлакат иқтисодиётини ривожлантириш ва инвестор фойдасини ошириш учун киритилаётган инвестициялар турли-туман манбалардан таркиб топган. Ҳозирги кунда ушбу манбалар ҳисобидан иқтисодиётга киритилаётган инвестициялар ҳажми йилдан-йилга ортиб бормоқда.

А.Ш. Бекмуродов, Я.К. Карриева, И.У. Нематов, Д.Х. Набиев ва Н.Т. Каттаевнинг “Хорижий инвестициялар” номли ўқув кўлланмасида хорижий инвестициялар бевосита ва портфель инвестицияларга бўлинади. Бевосита инвестициялар – бу капиталнинг тўғридан-тўғри экспорти бўлиб, инвестиция киритувчига шу корхона устидан назорат қилиш ҳуқуқини беради. Бунда корхона асосий компаниянинг хориждаги шахобчасига айланади. Бевосита хорижий инвестициялар асосан хусусий тадбиркорлик капитали шаклида бўлади ва бевосита инвестициялар асосан икки мақсадда йўналтирилади:

- янги компания ташкил этиш;
- банкрот бўлган компанияларни харид қилиш.

Портфель инвестициялар – шундай инвестицияларки, бунда капитални даромад олиш мақсадида корхоналарнинг акциялари, облигациялари ва бошқа қимматли қоғозларини сотиб олиш учун сарфланади [4]. Шунини алоҳида таъкидлаш лозимки, ушбу портфель инвестициялар корхоналарнинг молиявий хўжалик фаолияти устидан назорат ўрнатиш ҳуқуқини бермасида, барча халқаро операцияларни амалга оширишда фирмалар учун муҳим аҳамиятга эга бўлиб, бу турдаги инвестицияларга асосан молиявий муаммоларни ечиш учун мурожаат қилинади.

Шунингдек, хорижий инвестициялар йўналишига кўра, икки турга ажратилади. Жумладан, давлат томонидан қафолатланмайдиган тўғридан-тўғри инвестиция ва давлат қафолати остидаги хорижий инвестиция. Ҳозирги кунда давлат томонидан қафолатланмайдиган инвестицияларга талаб юқори бўлгани боис, тўғридан-тўғри инвестиция ҳажми дунё миқёсида ҳам ортиб бормоқда

Тадқиқот методологияси

Тадқиқот давомида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда инвестицияларни жалб қилишнинг аҳамиятини ўрганиш мақсадида илмий-тадқиқот фаолияти олиб боришнинг мушоҳада, индуктсия ва дедуктсия, динамик қаторлар, иқтисодий-статистик, анализ ва синтез, статистик гуруҳлаш, монографик тадқиқ этиш, тизимли таҳлил, таққослаш ва бошқа усуллардан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар

Бизнес билан шуғулланувчи шахс фойда олишни мақсад қилиб олар экан, у янги ва янги соҳаларни ўзлаштиришга интилади. Бу эса инвестициялар жорий этишни талаб этади. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ривожланиши инвестицияларни киритишга ва инвестициялардан фойдаланишга жуда мойил бўладилар. Чунки улар бозордаги ўзгарувчан муҳитда эластик ҳаракат қила оладиган қобилиятга эга бўлади.

Агар ривожланган мамлакатлардаги кичик бизнес корхоналарини таҳлил этадиган бўлсак, уларнинг аксарияти инвестицияларни эркин жорий эта олади, шу билан бирга, инвестициялардан унумли фойдалана оладилар ҳам. Кичик бизнес корхоналарида инвестицияларни амалга ошириш асосан икки мақсадга икки мақсадга йўналтирилади:

1. Янги кичик корхона ташкил этиш.
2. Банкрот бўлган кичик корхоналарни ҳаётлигини сақлаб қолиш.

Ривожланган мамлакатлардаги кичик бизнес корхоналари инвестициялар асосида ривожланиб, тармоқланиб боради. Масалан, АҚШнинг аксарият корхоналари Япония инвестициялари асосида ўз фаолиятини тиклаб олган. Англиядаги кичик корхоналар Нидерландиялик инвесторлардан кўп бора фойдаланишган. Ҳозирги кунга келиб АҚШ иқтисодиётида фаолият кўрсатаётган кичик корхоналарнинг иқтисодий алоқаларида Хитой инвесторларининг улуши жуда катта.

Ўзбекистонда ҳам кичик бизнес корхоналари ривожланиб борар экан, дастлаб савдо, маиший хизмат соҳаларида инвестициялар кириб кела бошлади. Аммо мамлакатимизда инвестицияларнинг асосий қисми ишлаб чиқариш ва маҳаллий саноат, ижтимоий соҳа корхоналарини ривожлантиришга сарфланмоқда. Давлат мулкни хусусийга айлантириш жараёнларида асосан ички капиталнинг улуши катта бўлди.

Ҳозирги кунда Ўзбекистондаги кичик бизнес корхоналари асосан Корея, Англия, АҚШ, Германия каби мамлакатларнинг инвестицияларидан кенг фойдаланмоқдалар.

2017 - 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегиясини «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили»да амалга оширишга оид давлат дастурида таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш, миллий иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизация ва диверсификация қилиш ҳисобига унинг рақобатбардошлигини ошириш йўналишида корхоналарнинг маблағлари, тижорат банклари кредити, хорижий инвестиция ва кредитлар ҳисобига 2017 - 2021 йилларда умумий қиймати 40 миллиард АҚШ доллари миқдоридаги 649 та инвестиция лойиҳасини назарда тутувчи тармоқ дастурлари амалга оширилади[11].

Мамлакатимизда бу дастурларни амалга ошириш асосан тадбиркорликни ривожлантиришни тақозо этади.

Инвестициялар барча халқаро операцияларни амалга оширишда кичик корхоналар ва микрофирмалар учун муҳим аҳамиятга эга. Хорижий инвестицияларга асосан молиявий муаммоларни ечиш учун мурожаат қилинади. Хорижий корпоратсияларнинг молиявий бўлимлари маблағлардан қисқа муддатли инвестициялар қаторида юқори фойда олиш мақсадида фойдаланиш моддий манфаатдорликни белгилашга олиб келади. Бундай инвестициялар кўпинча хусусий тадбиркорлар капиталига асосланган, баъзида эса ўз қимматбаҳо қоғозларини чиқаради ва хорижий қимматбаҳо қоғозларини сотиб олади.

Ўзбекистон хорижий инвесторлар билан тенгма-тенг иқтисодий алоқалар олиб бориш асосида шерикчилик муносабатларини олиб борадилар. Ҳар қандай инвестициялар мамлакатимизга кириб келишига йўл қўйилмайди. Агар кириб келаётган инвестициялар мамлакатимиз иқтисодиётига унинг ривожланишига кенг имкониятлар яратса, бундай хорижий инвестициялар юртимизга биринчилар қаторида кириб келади.

Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, қулай инвестицион иқлим шаклландан ва хорижий инвестицияларни миллий иқтисодиётга фаол жалб

этмасдан туриб, бозор иқтисодиётига ўтаётган мамлакатлар жаҳон иқтисодий ҳамжамиятига муваффақиятли интеграциялаша олмайди.

Ўзбекистон ҳукумати томонидан мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш, тадбиркорлик ва бизнесни ривожлантириш сари тутган изчил йўли хорижий инвестицияларни мамлакат иқтисодиётига жалб этиш жараёнини фаоллаштириш учун реал шарт-шароит яратмоқдалар.

Республика иқтисодий тузилмасини тубдан ўзгартиришнинг ҳозирги босқичида бевосита хорижий инвестициялар катта қизиқиш уйғотмоқда. Уларни жалб этишнинг асосий усуллари қуйидагилардир:

қўшма корхоналар очиш (шу жумладан, хорижий инвесторларга ўзбек эмитентлари акциялар пакетларни сотиш йўли билан);

Ўзбекистон ҳудудида соф хорижий капиталли корхоналарни рўйхатдан ўтказиш;

Концессиялар асосида хорижий капитални жалб этиш;

Хорижий инвесторларни мамлакатнинг муайян минтақаларига фаол жалб этишга қаратилган эркин иқтисодий зоналар яратиш.

Ҳозирда жалб этилган хорижий инвестициялар тузилмасини таҳлил этиш шуни кўрсатмоқдаки, бундай инвестицияларнинг катта қисми экспортга мўлжалланган тармоқларга: ёқилғи-энергетика мажмуи, нефт-кимё, олтин қазиб олиш ва пахтани қайта ишлаш саноатига, ёхуд ўз-ўзини қоплаш муддатлари қисқа бўлган ва кўп фонд талаб қилмайдиган юқори рентабелли лойиҳаларга: савдо, телекоммуникация, умумий овқатланиш, йирик шаҳарларда офис ва меҳмонхона бинолари қуриш, озиқ-овқат саноати ва молия хизматига йўналтирилмоқда. Бунда, биринчи ўринда турадиган тармоқ, ёқилғи-энергетика мажмуидир. Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт Вазирлиги ва Ўзбекистон Республикаси Давлат Статистика Қўмитасининг маълумотига кўра, Ўзбекистондаги (тахминан 8 млрд. АҚШ доллари деб баҳоланаётган) бевосита хорижий инвестициялар умумий ҳажмининг 25 фоизи (1 млрд. 932 млн. АҚШ доллари) ёқилғи-энергетика тармоғига тўғри келади. Ҳажми бўйича иккинчи ўринда кимё-фармацевтика саноатига жалб қилинган маблағларга тўғри келади: 809 млн. АҚШ доллари – хорижий инвестицияларнинг 10,2 фоизи, енгил саноатда – 609 млн. АҚШ доллари – хорижий инвестицияларнинг 7,5 фоизи, ёғ-мой тамаки ва озиқ-овқат саноатида 541 млн. АҚШ доллари – хорижий инвестицияларнинг 6,9 фоизи. Шундай қилиб, солинган капиталнинг деярлик 40 фоизи шу тармоқларга тўғри келади[11].

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда хорижий инвестицияларнинг ана шундай тармоқлар бўйича йўналтирилиши тасодифий эмас. Чунки тарихий омиллар ва ижтимоий ишлаб чиқаришнинг таркиб топган тизилмаси шуни тақозо этади. Ҳозирги вақтда мамлакат иқтисодиёти тармоқ тузилмасининг такомиллашиб бораётганлиги янги ишлаб чиқаришдаги бевосита хорижий инвестицияларнинг ўсиш тенденциясини кучайтирмоқда. Автомобилсозлик, электрон, электротехника саноати ривожланди. Қурилиш индустрияси алоқа корхоналарида ва қишлоқ хўжалигида энг янги технология жорий қилинмоқда.

Ўзбекистон иқтисодиётига маблағ солишга ёки киритишга тайёр турган хорижий инвестицияларнинг асосий тоифасини қараб чиқадиган бўлсак, улар қуйидагича кўринишларни ўз ичига олади:

1. Энг йирик трансмиллий корпорациялар – булар Ўзбекистонга инвестиция киритишда мамлакатнинг табиий-хом ашё ресурсларга ҳамда ҳалқаро стандартлар бўйича анча салмоқли бўлган ички истеъмол бозорига кириб бориш имконига эга бўлган компаниялардир. Бундай компанияларнинг бош идоралари ривожланган мамлакатларда жойлашган бўлиб, ривожланаётган мамлакатларда уларнинг йирик офислари ёки корхоналари фаолият кўрсатади ва шу тарзда ўзларининг инвестицияларини жалб этадилар. Бундай ёндашув инвестициялар учун узоқ муддатли глобал инвестицион стратегиянинг нисбатан катта бўлмаган қисмини қамраб олади. Бу эса корпорацияларга инвестициялар киритишнинг муайян хатарлилиги ва қўшимча фойда бермаслиги мумкин. Бу тоифаларга қуйидаги хорижий инвесторни киритиш мумкин: ёқилғи энергетика мажмуида – “N yumont”, “Teksaks” (АҚШ); “Mitsui”, “Marubeni” (Япония); кимё саноатида – АКА (Германия); “Krebs” (Франция); Озиқ-овқат саноатида–“Koka-Kola” Bat Industries; бизнесда– ABN AMRO банки; телекоммуникация соҳасида– “Siemens”, Atsatel Deu;

2. Хусусий ва кичик хорижий капитал – Ўзбекистонда энг аввало савдо, қурилиш ва хизмат кўрсатиш соҳасидаги айрим лойиҳаларнинг одатда, жуда юқори капитал сарфлаш талаб қилмайдиган лойиҳаларнинг ўрта юқори рентабелли бўлиши ва ўз-ўзини қоплашини таъминлаш учун жалб этилади. Бундай капитал киритиш ёки жалб этиш орқали кўриладиган афзалликлар шундай иборат бўладики, бунда инвесторлар кўз ўнгида ўтиш даври иқтисодиётининг иқлимига хос ноқулайликлар ва хатарларни ёпиб кетади.

Ўзбекистонда кичик бизнес корхоналарига инвестицияларни жалб этилар экан, инвесторлар учун биринчи навбатда, юқори рентабелли ва тез қопланадиган лойиҳаларга маблағ солиш характерлидир. Улар учун инвестиция хатари маҳаллий хусусиятни яхши билиш ҳамда мамлакатдаги кенг амалий статус контрактлар ҳисобидан анча камаяди. Кичик бизнес корхоналарига инвестицияларни жорий этиш шуниси билан ажралиб турадики, уларни қайтадан қопланиши тез амалга ошади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат Статистика кўмитаси маълумотларига кўра, бевосита хорижий инвестициялар республика ҳудуди бўйича қуйидагича тақсимланган:

- хорижий инвестицияларнинг қарийб 45 фоизи Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятига тўғри келган;

- 35 фоиздан кўпроғи Самарқанд, Қашқадарё, Навоий ва Андижон вилоятларига тўғри келган.

Шундай қилиб, хорижий инвестицияларнинг катта улуши савдо, транспорт ва информацион инфратузилмаси ривожланган ва истеъмол талаби юқори бўлган минтақаларга (Тошкент шаҳри, Тошкент, Самарқанд ва Андижон вилоятларига) ёхуд ёнилғи-энергетика маҳсулотларининг экспорт учун ишлайдиган корхоналари кўп бўлган минтақаларга (Қашқадарё ва Навоий вилоятларига) кетади.

Республика иқтисодиётни ривожлантириш йўлида хорижий инвестициялардан фойдаланишни амалга ошириш. Бунда энг аввало янги замонавий технологиялар асосида ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Шунингдек, маҳсулот турлари кўпайди, янги иш ўринлари яратилди, аҳолини ижтимоий ҳимоялашда бюджет харажатарини камайтирди.

Кичик бизнес корхоналари мини технологияларни тез ўзлаштирди. Натижада ҳозирги кунда янги маҳсулот турларидан 4000 га яқини ўзимизда ишлаб чиқарила бошланди. Хорижий технологияларни жорий этиш масалаларидаги иқтисодий эркинлик кичик бизнес корхоналарининг миқдор жиҳатдан кўпайишига шу билан бирга маҳсулотлар турининг ҳам ортишига олиб келди.

Демак, Мамлакатимизда бу соҳани ривожлантириш учун бўлган сайъи ҳаракат, жамиятнинг ўсиши, бой ва фаровон ҳаёт кечириши учун қулай замин яратишга олиб келди.

Республикада иқтисодиётни ривожлантириш мақсадида хорижий инвестицияларни жалб этишни бошқариш, рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлаш сиёсати комплекс амалга оширилмоқда. Бу жараённи муваффақиятли юритиш учун республикада қатор фармонлар, қонунлар, ва меъёрий ҳужжатлар қабул қилинди. Улар орасида «Хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналар ташкил қилишни рағбатлантириш чора-тадбирлари ва уларнинг фаолият кўрсатиши тўғрисида»ги Президент Фармони ҳам мавжуд бўлиб, ушбу меъёрий ҳужжат тадбиркор ва ишбилармонларнинг режали иш олиб бориш истакларини ишончли кафолатлашни таъминлайдиган ҳуқуқий асосни янада мукамал тарзда шакллантирди.

Ана шу қонун-қоидаларга асосланиб, пул кредитларининг тақчиллиги туфайли миллий иқтисодиётни ривжлантиришга хорижий инвестицияларни жалб қилишда кучли рағбатлантирувчилик тадбирларини олиб бориш давом этмоқда.

Бу тадбирлар орасида чет эл инвесторларига давлат томонидан кафолат берувчи йўналишлар ҳам мавжудки, булар қуйидагилардан иборат:

- миллийлаштириш ва реквизициядан сақланган ҳолда, сиёсий хавф-хатарни суғурта қилиш;
- субъектларнинг фойда ва бошқа олган маблағларини чет эл валютасида чегарадан (бошқа давлатларга) ўтказиш;
- макроиқтисодий барқарорликни таъминлашда инвестиция учун қулай муҳит яратиш;
- жорий инвестициянинг кейинги ҳолати ёмонлашса, инвестиция киритилган вақтдан бошлаб қабул қилинган қонунларнинг узоқ муддат давомида қўлланилишини таъминлаш;
- инвесторларнинг ҳуқуқлари тасодифий ҳолатларда бузилган тақдирда давлат органлари орқали келтирилган зарарларни тўлаш;
- республика банкларида чексиз ҳар қайси валютада ҳисоб рақамларини очиш;
- республика ҳудудида суғурта компанияларини хорижий капитал иштирокида ташкил этиш.

Чет эл инвестицияси жалб қилинган кичик бизнес субъектлари даромадининг маълум қисми солиқдан озод қилиш. Шунда кичик корхоналари солиқдан озод бўлган маблағларини ишлаб чиқаришни кенгайтиришда инвестиция ва янги технологияни жорий қилиш учун сарфлашади.

Хулоса ва таклифлар

Мамлакатимизда амалга оширилаётган бозор муносабатлари – мулкнинг кўп шакллилиги, тадбиркорликни ривожланиши каби жараёнлар чет эл юридик ва жисмоний шахсларнинг бемалол кириб келишига йўл очмоқда. Ҳозирги пайтда АҚШ, Германия, Франтсия, Италия, Туркия, Покистон, Хиндистон, Жанубий Корея ва Англия каби давлатлар билан иқтисодиётнинг барча соҳаларида ҳамкорлик алоқалари ўрнатилган. Ушбу мамлакатларнинг таниқли тадбиркорлари Ўзбекистонга ўз қизиқишларини билдиришмоқда.

Бундай ёндашувни янада кенгайтириш ва ривожлантириш учун, хорижий инвестицияларнинг салмоғини оширишга бўлган чора-тадбирларни жадаллаштириш асосида кичик бизнес корхоналарини ривожлантириш лозим. Бунинг учун эса, хорижий инвестицияларни эркин фаолиятини таъминлаш мақсадидаги шарт-шароит ва муҳит яратишнинг кенг имкониятларидан самарали фойдаланиш керак. Жумладан:

хорижий инвесторларга ва миллий ишлаб чиқарувчиларга бир хил имконият, имтиёзлар яратиш;

-миллий бухгалтерия ҳисобини Халқаро Молиявий Ҳисоби Стандартларига янада яқинлаштириш;

-кўшма корхоналарни ташқи бозорларга йўналтирилган фаолиятини жадаллаштириш, валюта оқимини барқарорлаштириш. Бунга рағбатлантириш учун турли хил коммунал хизматлардан қисман озод этиш ва солиқ, йиғим, божхона тўловларидан тўлиқ озод этиш орқали эришиш;

-инвестицияларнинг ҳудудий бир ёқламалик хусусиятини олдини олиш мақсадида, вилоятларни ривожланганлик даражаси бўйича 3 гуруҳга бўлиб, сушт ривожланган ҳудудларга инвесторлар учун кўпроқ манфаатдорлик, мойиллик яратиш;

-эркин экспорт зоналари амалиётини ўрганиш ва уларни юртимизда жорий қилишга эришиш;

- бозор иқтисодиёти тизимга хос бўлган инфляция жараёнларини келтириб чиқарувчи барча ҳолатларнинг олдини олиш (бу инвесторнинг реал оладиган фойдасини кўпайтиради);

- давлат томонидан имкон даражасида электр энергия ресурсларига бўлган баҳоларни мувофиқлаштириш.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги фармони. 7 февраль 2017 йил. <http://press-service.uz/uz/document/5482/>.

2. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика: пер. с англ. Со 2-го изд. –М.: «Дело ЛТД», 1995. -864 с.
3. К. Макконнелл, С. Брю. Экономикс: принципы, проблемы и политика. Пер. с англ. 11-го изд. Т. 1. –М.: Республика, 1992. – 53 с.
4. Николенко, Е. Б. Организационно-экономический механизм инвестиционного обеспечения НИОКР : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 /– Уфа, 2012. – 174 с.
5. Лимитовский, М. А. Инвестиционные проекты и реальные опционы на развивающихся рынках : учеб.-практ. пособие /– 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2011. – 486 с.
6. Ример М. И. Экономическая оценка инвестиций: Учебник для вузов. 3-е изд., переработанное и дополненное. — СПб.: Питер, 2010 г. — 416 с.
7. Леонтьев, И. Л. Моделирование инновационно-инвестиционного развития социально значимых объектов территории : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.05 /– Екатеринбург, 2013. – 41 с.
8. Лимитовский, М. А. Инвестиционные проекты и реальные опционы на развивающихся рынках : учеб.-практ. пособие /– 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2011. – 486 с.
9. Б.Б.Беркинов, Б.Т.Байхонов, С.А.Абдурахимова Инвестицияларни ташкил этиш ва молиялашгтириш. Ўқув қўлланма – Т.: 2011, –128 бет.
10. Бекмуродов А.Ш., Карриева Я.К., Нематов И.У., Набиев Д.Х., Каттаев Н.Т. Хорижий инвестициялар. Ўқув қўлланма. – Т.: Иқтисодиёт, 2010. – 166 б.